

Dr Ráttkay R Kálmán:

BÚCSÚ EGY BUKOTT TÖRPÉTŐL

1950. április 25. Estére hajlik az idő. A nap a masszív hegyóriás, a Schaffberg mögött lebújik. Hüvös alpesi szél borzongatja a fehér köntösbe öltözött virágzó körtefákat a házunk előtt. Ez már a tavasz levegője,- ízekkel és ígéretekkel.

Milyen furcsa, hogy az angol rádió éppen e percben mondja be a mai nap magyar szenzációját:"Szakasits Árpád köztarsasági elnök lemondott!"

De a legfurcsább az, hogy a bemondás után se meglepetést,se megilletődést nem érzek. Olyan hidegen hagy a "nagy szenzáció", mintha csak azt mondaná valaki: kérek egy pohár vizet.

Nem érzem ki a történelem "lehelletét" a nagy eseményből! Inkább az az érzésem, mintha órák óta figyeltem volna egy vacak kis kődarab gördülését a sziklás hegyoldalon lefelé, amint bukdácsolva, nekiütődve nagyobb szikláknak,hajbókázik egyre lejebb,- pont egy mély szakadék felé,- mely a végén is egy tompa huppanással elnyeli.

Szakasits - a törpe Tildy után a masodik törpe - pont most ért a szakadék fenekére. Béke poraira,- mondanám rá az ament! Lássuk az utánakövetkezőt: - a harmadik számu törpét,- az egykori paksi szatócs gyüge fiát: a Róth Mátyást!

.... Bocsanat, úgy látszik, erre még egy kicsit várni kell./:Kár!:/Épen most mondja a londoni bemondó, hogy Szakasits utóda nem Rákosi lesz,hanem Rónai elvtárs, a jelenlegi kereskedelmi miniszter./: Lehet,hogy a Mátyás gyerekkorában gyüge volt - de most nagyon is óvatos és számító - s épen ezért veszedelmes! Úgylátszik, ma még jobbnak tartja, ha egyenlőre a Rónait tolja maga elé golyófogónak. Számunkra ez is mindenesetre valami!:/

-o-

Egy nemzet mindenkor a Sors kezének belenyúlását érezte életébe,- hasonló alkalmakkor.Emlékezetem visszaszáll a régi dicsőség és nagyság napjaiba. Hogyan fogadtuk pld. a hírt 1916 telén, a jégbe-fagyba ásott volhyniai lövészárkokban:"Meghalt I. Ferenc József"! Egyszerre nagyon csendesek és komolyak lettünk. Éreztük, itt több történt, mint egy halandó ember halála... Hogy egy darab magyar történelmet fognak temetni a bécsi Kapucinusok Habsburg-kriptájába.

Azután néhány hét s a megkoronázott új apostoli királyra,IV. Károlyra esküszik fel a vérző front,- lélekben újra megerősödve. Egynek érzi magát a koronás fő, a vérző front, a történelmi próbatételre dobott nemzet,mindez együtt egyetlen heroikus erőfeszítés: harcolni és megmenekülni!

Még további két év és balra fordul a hadiszerencse kereke:a vérző frontot elölről az ellenség ágyúzza, hátulról patkány lazadás zilleszti! Küszöbön a november 18-as lázadás: a fáradt, lerongyolt hős kezéből kiütik a puskát. 1918 november 13-án mámoros cikkekben kürtöli szét a pesti forradalmi sajtó: IV. Károly Eckartsauban aláírta lemondó nyilatkozatát és átadta azt a magyar főrendek küldöttsége vezetőjének, Csernoch hercegprímásnak... Ebben a pillanatban éreztük, hogy egy gyenge kiraly kezéből most ütötte ki az utolsó adut a forradalom tébolyult Démona.Már temethetjük : az ezeréves hagyatékot.

Ám egy nemzet lelke halhatatlan és kimerithetetlen akkumulátor.A Teremtő keze telítette a megújulás friss áramával. Igy köszöntött ránk a nap, amikor Kormányzó esküdött fel az alkotmányra. El lehetett tehát ismét indulni - fölfelé:építeni új hajlékot a háborús romokból.A maradékország megmaradt harangjai köszöntötték az új indulást!

Királyokat temettem, királyokat koronáztam; kormányzót választottam,-kormányzót búcsúztattam. Ünnepeltem vagy gyászoltam,együtt a nemzettel, amelynek sorsa, kenyere, jövője kapcsolódott szervesen a koronázáshoz,a temetéshez, új királyi eskütételhez, vagy kormányzói esküvéshez.A nemzet ma-

ga egyetlen, óriási életközösség: vagy rendben vannak élettörvényei, vagy megbomlik a rend és ilyenkor anarchia emészti a nemzet életállagát.

Ugyan, mi történt itt most egy új "államfő" változáskor, hogy se gyászt, se megilletődést nem érzünk? Hogy úgy vesszük tudomásul Szakasits "államelnök" lezuhanását a nemzet éléről, mintha egy cigarettaszipka gurult volna le asztalunkról?!

Semmi különös nem történt! A magyarázat mindössze az, hogy: az a mai rendszer otthon, amelynek éléről lebukott egy sarlatán,- nem az ezeréves magyar állameszmény hordozója és folytatása, nem egy ága a magyar élet roppant fájának,- mindössze egy vadhajtás,- tehát mi közünk hozzá? Lezuhant?! Megérdemelte!

Hogy ez csak játék a szavakkal és érzelmekkel? Ellenkezőleg: súlyos élet igazságot tanúsít! Példázza a nemzet életének alaptörvényét. Azt nevezetesen, hogy egy termékeny nemzeti jövő garanciája csak olyan rendszer lehet, amelyben a dolgozó és felülről irányított népmilliók lélekben eggyé - forrva élnek a vezetőkkel, magával a legfőbbel is; legyen az akár koronás-fő, kormányzó vagy "államelnök". Ahol ez az érzelmi egybeforrottság megszakad, vagy ahol soha létre sem jött, ott nincs organikus nemzeti élet,- ergo nincs haladás, fejlődés. A nemzet történelmének finom gépezetébe egy olajos rongy esett bele, vagy egy patkány, amit sürgősen el kell távolítani!

-0-

Valamit mégis el kell mondanom a második számú törpéről, bármily jelentéktelen pojácája volt is egy nemzet-veszejtő tragikomédiának./Ami úgy értendő, hogy ő volt benne a komédiás, a nemzet a tragikus hős!/

Valamit. Utolsó személyes találkozásom élményét.

1942 májusában történt, a pesti Vigadóban megrendezett nagy Széchenyi ünnepség során. A kormányzó volt az ünnepi ülés díszelnöke, Bárdossy miniszterelnök az egyetlen szónok. Számozott helyek,- csak meghívottak vehettek részt az ünnepélyen és a Széchenyi-család életbenlévő tagjai.

A sajtó számára fenttartott sorban a Népszava akkori főszerkesztője,- Szakasits "elvtárs" mellett kaptam helyet. Már a székén ült, amikor én megérkeztem./:Mindég sietett, nem szeretett lemaradni semmiről! :/ Kollegiális udvariassággal köszöntöttem. Hidegen és udvariatlanul morgott valamit s kicsit odébb huzódott. Természetesen balrább! /:Feneketlenül tudott gyülölni mindenkit, aki tőle jobbra volt: Szent Istvántól az utolsó kis falusi 'káplánig.:/

Pár perc még és díszes sleppjével bevonult a kormányzó. Az ünneplő közönség lelkesen tapsolja: sokan felállnak és úgy lelkendeznek. Figyelem a kollégát,- nos, ő is felugrik és lelkendezve, kurta nyakát nyújtogatva felizgultan tapsol. Látszik rajta, hogy legjobban szeretne a széksorból kitolatni, átgázolni mindenkin s kezet nyújtani Őfőnek! /:Nagy kéznyújtó volt egész életében, főleg ha várni lehetett, hogy a kinyújtott kézbe hullik is valami - mindegy honnan! :/

Csalódva néztem rá, mert én ülve maradtam. Természetesnek tartottam: a díszelnök megérkezik s elfoglalja helyét a díszemelvényen. Egyébként is Széchenyi ünneplésére gyültünk egybe...

Azután Bárdossy beszélt. Okosan és lélekből, hittel és tudással,- magával ragadóan. Beszéde egy helyén Széchenyiből idézett egy szép mondatot arról, hogy a nemzeti lét fundamentuma legyen a nyolcmillió jogfosztott jobbágy, azt kell felemelnünk, hogy magunk is emelkedhessünk. Dörgő taps következett. A kormányzó maga is, Bárdossy felé fordulva, tüntetően tapsolt. Megint figyelem a kollégát, tőlem balra: nos, a kis Árpi majdhogy felborította a székét, akkorát ugrott és nyakát nyújtogatva az emelvény felé, kipirultan hadonászott. Még integetett is a díszemelvény és a szónok felé, - hátha meglátja az ezüstfejű Bárdossy, hogy Szakasits főszerkesztő úr is "odavan" a helyesléstől. /:Nem látta meg a törpét az ünneplő, díszes, nagy sokadalomban! :/

... Még négy év és a törpe ugyanolyan lelkesen, eszelősen tapsolt, amikor Bárdossy farkasszemet nézett négy pesti strigó puskájával a Margit-körúti fegyház udvarán és elbucsuzott az élettől, a Zoltánok és Árpádok "demokráciájától" - ezekkel a mindent megértető szavakkal:

- Isten szabadítsa meg hazámat ezektől a rablóktól!

-0-

A törpének, most hogy lebukott, vajjon, ki tapsolt?
Voltaképpen nekünk kellene tapsolnunk.

Nem éri meg! A szétnyomott poloska felett bolond ember mond circumdederumot! Tiszteletadás a bukás, a halál esetében csak tragikus hősnek,avagy bátor győzőnek kijáró dukancia! És Szakasits, ez a testben, lélekben törpe, minden volt, csak nem tragikus hős, vagy bátor győző!

És mert hős nem tudott lenni egy percre sem,- lett áruló,- egy életre. Elárult mindent és mindenkit:elárulta a félszázados multra visszanéző tisztességes magyar szociáldemokrata munkásságot, amelynek szájtól elvont filléreiből élt egy életen át, politizált,főszerkesztősködött,- hogy mindezek végén eladja, átjátsza a magyar munkásság e küzdelmes félévszázadát a paksi szatócs fiának.

Elárulta azt a nacionalista Magyarországot,amely 192o-44 között türelemmel, egy igazi demokrácia légkörében lehetővé tette még számára, e jelentéktelen szürke kis marxista agitátor számára is, nemcsak az életet,hanem a karrierfutást is!

És most az örök árulók következetességével árulta el azt a "népi demokráciát" is, amelynek élére felkönyökölte magát,- az államelnöki székig. Elárulta, amikor nem tudott, most hogy csillaga kegyetlen következetességgel lehanyatlott,- szépen meghalni élete "nagy müvéért" és elárulta,amikor most a hősi halál helyett a gyáva futást választotta,- nem vállalván a végső konzekvenciákat! Inkább a dicstelen letűnést választotta a semmibe,az eltűnést a szürke, nagy possadt mocsárba, amelybe ő és elvtársai beletaszígálták a szerencsétlen népet.

Senki sem siratja, senki sem sajnálja! Egyszerűen "elkönyvelték", leírták. Most én is leírtam őt!

Ami még a történelem számláján a terhére mutatkozik,- és mérhetetlen sok mutatkozik a terhére! - afölött itélkezzen az Örök Biró!

Két vers

Hajas István

Hajrá!

Hajrá, táncoló végzetparipám!
hajrá, a mélység most következik.
Hová a tunyák, restek, kétkedők
Lusta serege eltemetkezik.

Hajrá, ne sajnáld izmod és szügyöd,
Repüljünk át ez irtó mély fölött.
Ott lent a mélyben nincs harcikészség
E csúnya, romlott tespedők között.

Hajrá, tajtékzó végzetparipám!
Hajrá, patáddal verj porfelleget.
Ne lássuk ezt a romlott világot,
Ezt a remegő, rusnya sereget.

Hajrá, prüszkölő szilaj végzetem,
Kinek nyergében nincsen pihenés.
Hajrá, mert Isten terve végzetünk,
Végcélhoz érnünk az időnk kevés.

Hajrá! Félúton nincsen eredmény.
Vagy örökélet, vagy hősi halál.
Arra, ki ott lent eltemetkezik,
Isten jövője reá nem talál.

János Jenő

Könny és Vér

Szenyor, én akkor Önt be nem csaptam,
Mikor magam kertésznek vallottam.
És anyagi kárt sem okozhattam,
Öntől egy napra tíz pesót kaptam.

Megdolgoztam érte becsülettel,
Pont nyolckor ott voltam minden reggel
Nem néztem azt, hogy a Nap már delel
És este csak hat után jöttem el.

De sövény-kerítést még nem nyírtam
És - bevallom - füvet sem kaszáltam.
Mégis azt hiszem, hogy nem hibáztam,
Szenyor, én nagyon-nagyon vigyáztam.

Lehet, az olló mélyebbre hatolt,
S a pázsit kissé egyenetlen volt,
Tekintse Szenyor a bénult csuklót
S a könnyemet, mely a pázsitra folyt

Virág-palántákat elültettem,
Bokrokat, fákat bepermeteztem.
Az utakat szépen rendbe-tettem,
És amit kellett, befestettem.

S ha a fehér festéken itt-amott,
Átütött néhány rozsdabarna folt,
Most kérem,Szenyor, a bocsánatot,
Az a szívemnek pár:vércseppje volt!